

หน่วยที่ 15

การสังเคราะห์การสื่อสารและพลวัตทางการเมือง

รองศาสตราจารย์ ดร. พลศักดิ์ จิรไกรศิริ

หน่วยที่ 15

การสังเคราะห์การสื่อสารและพลวัตทางการเมือง

ตอนที่

15.1 แนวคิดทฤษฎีของการสื่อสารและพลวัตทางการเมือง

15.2 พฤติกรรมในการสื่อสารทางการเมือง

15.3 แนวโน้มของการสื่อสารกับพลวัตทางการเมือง

แนวคิด

1. แนวคิดของการสื่อสารทางการเมืองได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับระบบการเมือง ที่มีผลต่อพลวัตทางการเมือง ถึงแม้ว่าระบบการเมืองจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าการสื่อสารทางการเมืองขาดประสิทธิภาพ ก็จะก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองเชิงลบได้มาก

2. พฤติกรรมในการสื่อสารทางการเมืองสามารถแสดงออกได้ในหลายด้าน ได้แก่ด้านยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมือง อันเป็นการกำหนดทิศทางระยะยาวของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในระบบการเมือง ด้านการบริหารภาพลักษณ์ด้วยการสื่อสารหลายทาง และด้านความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติกับระดับระหว่างประเทศ ที่มีผลต่อพลวัตทางการเมือง

3. การสื่อสารทางการเมืองมีแนวโน้มของการสร้างโอกาสการสื่อสารแบบเปิดมากกว่าแบบปิด และสามารถช่วยกรองความจริงออกจากความเท็จ ยิ่งพลเมืองมีการสื่อสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น จะยิ่งเพิ่มพูนการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้น ต่อนักการเมืองทุกรูปแบบที่ฉ้อราษฎร์บังหลวงได้

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 15 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายทฤษฎีและแนวคิดการสื่อสารและพลวัตทางการเมืองได้
2. วิเคราะห์พฤติกรรมในการสื่อสารทางการเมืองได้
3. อธิบายแนวโน้มของการสื่อสารกับพลวัตทางการเมืองได้

ตอนที่ 15.1

แนวคิดทฤษฎีของการสื่อสารและพลวัตทางการเมือง

โปรดอ่านแผนการสอนตอนที่ 15.1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 15.1.1 แนวคิดการสื่อสารและพลวัตทางการเมือง

เรื่องที่ 15.1.2 พัฒนาการของการสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 15.1.3 ความเป็นพลวัตระหว่างการสื่อสารกับการเมือง

แนวคิด

1. การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และข้อเท็จจริงระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่มีผลต่อพลเมืองภายในระบบการเมือง และที่มีผลต่อพลวัตทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา

2. พัฒนาการของการสื่อสารทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น 3 ยุคจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ยุคก่อนสมัยนิยม (1880-1945) ยุคสมัยนิยม (ค.ศ. 1945-1980) และยุคหลังสมัยนิยม (ค.ศ. 1980-2019) และในแต่ละยุคยังแบ่งพัฒนาการออกเป็นหลายช่วงระยะเวลา

3. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับระบบการเมืองมีผลต่อพลวัตทางการเมืองเป็นอย่างมาก แม้ว่าระบบการเมืองสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้การสื่อสารทางการเมืองขาดประสิทธิภาพ ก็จะก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองที่ไร้ขอบเขตได้มาก

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 15.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดการสื่อสารและพลวัตทางการเมืองได้
2. อธิบายพัฒนาการของการสื่อสารทางการเมืองได้
3. วิเคราะห์ความเป็นพลวัตระหว่างการสื่อสารกับการเมือง

เรื่องที่ 15.1.1 แนวคิดการสื่อสารและพลวัตทางการเมือง

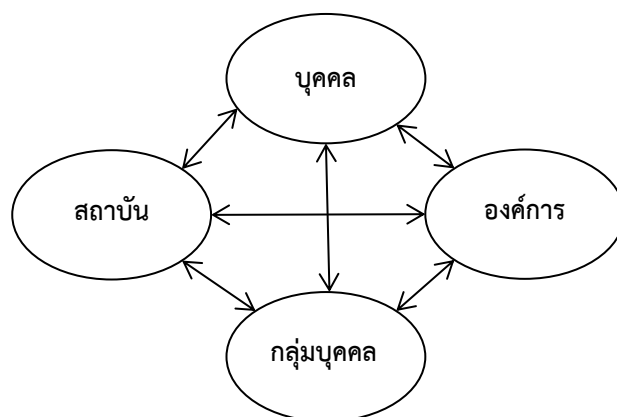
เมื่อกล่าวถึงแนวคิดกับทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองอาจเกิดความสับสนว่าเหมือนกันและใช้แทนกันได้ ตามหลักวิชาการแล้วสองคำศัพท์นี้มีความสัมพันธ์กัน ระหว่างแนวคิดกับทฤษฎี ซึ่งสามารถพิจารณาทั้งในด้านของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรืออาจพิจารณาแบบแยกส่วน เนื่องจากแนวคิดที่อาจขึ้นรูปเป็นกรอบแนวคิดทางการเมืองการสื่อสารทางการเมือง ใช้สำหรับการอธิบายหรือวิเคราะห์บริบทของปรัชญาและพาราไดม์ของการสื่อสารทางการเมืองได้มีตัวแบบที่ชัดเจน ภายใต้บริบทของปรัชญาและพาราไดม์ของการสื่อสารทางการเมืองในแต่ละประเทศ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทัศนคติและความคิดเห็น ตลอดจนความเชื่อและประสบการณ์ต่างๆ ทางการเมืองระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการปกติและต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมือง และทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข การสื่อสารทางการเมืองจึงหมายถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ ในสังคมการเมือง และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์และบริบทสภาพแวดล้อมของกลุ่มสาธารณชน

เมื่อการสื่อสารทางการเมืองมีความหมายเช่นนี้ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองจึงหมายถึงแบบจำลองหรือตัวแบบของกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ ในสังคมการเมือง และตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมประจำชาติที่ได้กำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และสถาบันต่างๆ ในรัฐนั้นๆ

ภาพที่ 1 ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง

แบบจำลองของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่าง

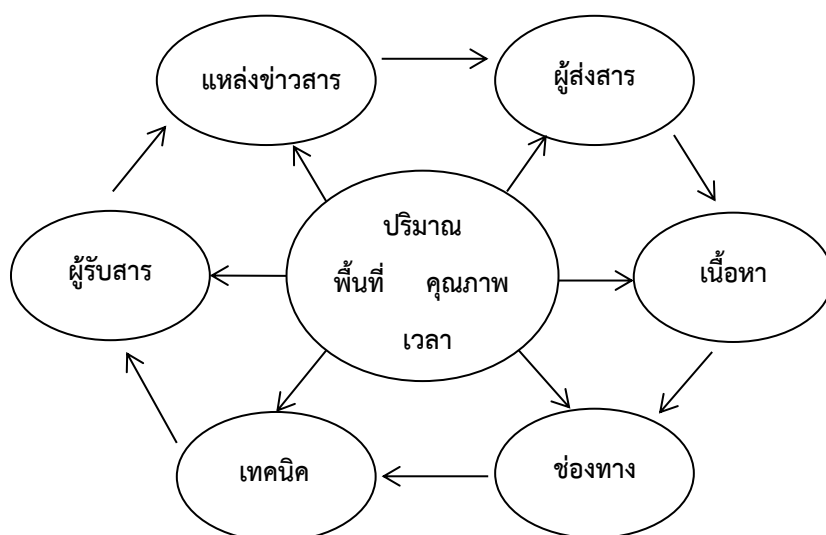

เมื่อการสื่อสารทางการเมืองเป็นชุมนุมของสรรพศาสตร์ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองส่วนมากเป็นทฤษฎีแบบบูรณาการมาจากวิชาการสาขาต่างๆ ทั้งด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ภาษาศาสตร์และสถิติ เป็นต้นว่า ทฤษฎีสื่อมวลชนแบบคอมมิวนิสต์โซเวียต ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชน ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา ทฤษฎีสื่อมวลชนแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีเหล่านี้บางทฤษฎีได้พัฒนาจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แต่บางทฤษฎียังอยู่ในการทดสอบเท่านั้น

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง เป็นความพยายามที่จะศึกษาวิจัย เพื่อค้นหาอธิบาย ในประเด็นปัญหาต่างๆ เป็นต้นว่า อุดมการณ์ทางการเมือง กระบวนการทางการเมือง วิถีชีวิตทางการเมือง โครงสร้างทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง ปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างผู้นำกับประชาชน อิทธิพลทางการเมือง บทบาททางการเมือง รวมทั้งปรากฏการณ์ทางการเมืองต่างๆ สภาพปัจจัยนำเข้าทางการเมือง ผลผลิตทางการเมือง ผลลัพธ์ทางการเมือง ผลกระทบทางการเมือง แนวทางของการป้องกันแก้ไขเยียวยาทางการเมือง การคาดการณ์แนวโน้มทางการเมือง โดยมีมุมมองในด้านการสื่อสาร องค์ประกอบของการสื่อสาร แหล่งข่าวสาร ผู้ส่งสาร เนื้อหาและช่องทางที่นำส่งสารผ่านไปยังผู้รับสาร และวิเคราะห์ผลกระทบและ

ภาพที่ 2 แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง

ความพยายามที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองตามกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประชาชนกับผู้นำทางการเมือง

ปฏิกริยาย้อนกลับของการสื่อสารทางการเมือง เนื่องจากพลวัตทางการเมือง หมายถึงการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประชาชนทุกคน ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองของประชาชนทุกคน ทั้งด้านกาลเวลา และสถานที่ หากระบบการเมืองใดมีระบบการสื่อสารทางการเมืองที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของพรรคการเมืองหรือกองทัพ พลวัตทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นย่อมมีน้อยตามการควบคุมสื่อสารทางการเมืองนั้น ถ้าหากระบบการเมืองใดมีระบบการสื่อสารทางการเมืองอย่างเสรี พลวัตทางการเมืองย่อมมีมากตามระดับความเสรีนั้น ความสัมพันธ์เช่นนี้สามารถสังเกตได้ทั้งจากประเทศคอมมิวนิสต์ ประเทศเผด็จการทหาร และประเทศเสรีประชาธิปไตยในทุกวันนี้

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 15.1.1 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.1.1

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.1.1 เรื่องที่ 15.1.1

เรื่องที่ 15.1.2 พัฒนาการของการสื่อสารทางการเมือง

มนุษย์เป็นทั้งสัตว์สังคมและสัตว์การเมือง ในความเป็นสังคมการเมืองนั้น มนุษย์จำเป็นต้องรวมกลุ่มเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยเบื้องต้น เพื่อการจัดระเบียบแบบแผนในเวลาต่อมา จนถึงเพื่อความมั่นคงของประชาคมทางการเมือง ในการรวมกลุ่มนั้น มนุษย์จำต้องมีการสื่อสารระหว่างกัน ตั้งแต่ระหว่างบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถาบัน และรัฐ การสื่อสารนั้นมีตั้งแต่เพื่อการติดต่อ การค้าการขายไปจนถึงการบริหารและการเมือง เมื่อการสื่อสารยกระดับเป็นการเมือง การสื่อสารก็เข้าสู่กระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทรรศนะ ความคิดเห็น และประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างบุคคลและระหว่างองค์กร ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง และทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการเมืองอย่างปกติ (Agree Ault and Emery, 1976, p.4) การปฏิสัมพันธ์นี้อาจทั้งสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ไม่ตรงกัน ผลของการปฏิสัมพันธ์จึงไม่อาจคาดการณ์ได้ทั้งหมด เพราะขึ้นอยู่กับรูปแบบความสัมพันธ์และสภาพแวดล้อมทางสังคมในขณะนั้นๆ เป็นสำคัญ

พัฒนาการของการสื่อสารทางการเมืองกล่าวโดยรวมแบ่งออกได้ 3 ยุค ได้แก่ยุคก่อนสมัยนิยม (ค.ศ. 1880-1945) ยุคสมัยนิยม (ค.ศ. 1945-1980) และยุคหลังสมัยนิยม (ค.ศ. 1980-2019) และในแต่ละยุคยังแบ่งพัฒนาการออกเป็นหลายช่วงระยะเวลาดังต่อไปนี้ (สมควรว กวียะ, 2546)

1. ยุคก่อนสมัยนิยม (ค.ศ. 1880-1945) แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 (ค.ศ. 1890-1920) มีการพัฒนาวิชาการทางการเมืองสื่อสาร 5 ด้านได้แก่

- 1) สังคมวิทยาการสื่อสาร
- 2) จิตวิทยาการสื่อสาร
- 3) วารสารศาสตร์สื่อสิ่งพิมพ์
- 4) วิชาการภาพยนตร์
- 5) วารสารศาสตร์ทางวิทยุและโทรทัศน์

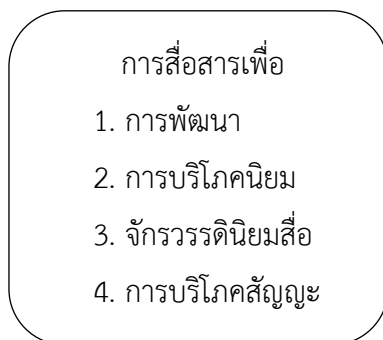
ช่วงที่ 2 (ค.ศ. 1920-1940) เกิดการใช้สื่อสารเป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างมาก อันเป็นที่มาของทฤษฎีสื่อสารมวลชนเชิงปทัสสถานภายใต้ระบอบนาซีและฟาสซิสต์ ระบอบเสรีนิยมตะวันตกและระบอบโซเวียต (มาร์กซิส-เลนินซิสต์)

ภาพที่ 3 ยุคก่อนสมัยนิยมของการสื่อสาร

1. ไปรษณีย์
2. โทรเลข
3. สื่อสิ่งพิมพ์
4. สื่อวิทยุ
5. สื่อโทรทัศน์

2. ยุคสมัยนิยม (ค.ศ. 1945-1980) ในยุคนี้ได้เกิดปรากฏการณ์ทางสื่อสารการเมือง 3 เรื่องใหญ่คือ มีการวิพากษ์ทฤษฎีสื่อสารมวลชนเชิงปทัสถานภายใต้ระบอบอำนาจนิยมทั้งนาซีสต์ ฟาสซิสต์ และคอมมิวนิสต์ จนก่อให้เกิดทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ต่อมาได้มีการวิพากษ์การสื่อสารสมัยนิยมทั้งยุค เกี่ยวกับทฤษฎีบริโภคนิยม ทฤษฎีจักรวรรดินิยมทางการสื่อสาร และทฤษฎีการบริโภคสัญญา จนเป็นเหตุให้เกิดการสื่อสารยุคหลังสมัยนิยม

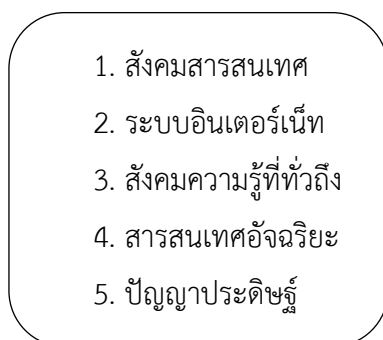
ภาพที่ 4 ยุคสมัยนิยมของการสื่อสาร

3. ยุคหลังสมัยนิยม (ค.ศ.1980-2019) แบ่งออกได้ 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 (ค.ศ. 1980-2000) เป็นช่วงเวลาของสังคมสารสนเทศ ทำให้โลกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ภายใต้อาณาจักรไซเบอร์ โดยระบบอินเทอร์เน็ตได้ทำให้ทุกคน กลุ่ม หน่วยงาน องค์กร สถาบันราชการ ติดต่อเชื่อมโยงกันได้ จึงเกิดยุคโลกาภิวัตน์ขึ้นในช่วงระยะเวลานี้ จนองค์การยูเนสโกได้จัดตั้งคณะกรรมการแม็คไอบรด์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการสื่อสารของโลก พบว่า แม้ว่าโลกจะมีเพียงใบเดียว แต่ด้วยคามแตกต่างทางวัฒนธรรม ทำให้ยิ่งเพิ่มการสื่อสาร ก็ยิ่งเพิ่มความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าทำนอง สื่อยิ่งมากการสื่อสารยิ่งน้อย เพราะสื่อส่วนใหญ่ได้ถูกใช้เพื่อสร้างสังคมบริโภค มีสื่อส่วนน้อยเท่านั้นที่ถูกใช้เพื่อสร้างสังคมสารสนเทศแห่งความรู้ที่แท้จริง (สมควร กวียะ, 2546, หน้า 81-83)

ภาพที่ 5 ยุคหลังสมัยนิยมของการสื่อสาร

ช่วงที่ 2 (ค.ศ. 2000-2018) เป็นช่วงเวลาของยุคสมัยของข้อมูลข่าวสาร และเป็นสมัยเปลี่ยนผ่านจากคลื่นลูกที่ 3 (สังคมข้อมูลข่าวสาร) ไปสู่คลื่นลูกที่ 4 (สังคมแห่งความรู้ที่ทั่วถึงและรวดเร็ว) ด้วยการพัฒนา

เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นอัจฉริยะและปัญญาประดิษฐ์ ในคลื่นลูกที่ 4 จะพบปรากฏการณ์ที่ว่า เทคโนโลยีอัจฉริยะนั้นไร้ความเมตตา โดยการเข้าบดขยี้ระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่มีอยู่เดิม แล้วสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาทดแทน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ เมื่อเศรษฐกิจเปลี่ยน ด้านสังคมวัฒนธรรมก็ต้องเปลี่ยน ไม่ว่าจะระบอบเผด็จการหรือประชาธิปไตย ก็ต้องมีการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับคลื่นลูกที่ 4 นักการเมืองที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการสื่อสารทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมให้มีทั้งการกระจายรายได้และการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง มิใช่เพียงเพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อยเท่านั้น เพราะด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอัจฉริยะจะสามารถทำลายล้างนักการเมืองที่ไม่เข้าใจสภาพสังคมในคลื่นลูกที่ 4 ได้ (Juan Enrigues, 2003)

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 15.1.2 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.1.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.1.2 เรื่องที่ 15.1.2

เรื่องที่ 15.1.3 ความเป็นพลวัตระหว่างการสื่อสารกับการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองในทุกะบบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นระบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการ ล้วนต้องมีการสื่อสารกันในหลายๆ ลักษณะ การสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ในระบบการเมือง ทั้งตามแนวทางระบบของอีสตัน (Easton, 1953, 1965) หรือแนวทางโครงสร้างหน้าที่ของอัลมอลด์และโคลแมน (Almond and Coleman, 1960) หรืออัลมอลด์และเพาเวลล์ (Almond and Powell, Jr., 1966) การทำงานของระบบการเมืองที่เริ่มจากปัจจัยความต้องการและปัจจัยสนับสนุน หรือในกระบวนการตัดสินใจด้านนโยบาย หรือในปัจจัยผลผลิตและปัจจัยผลลัพธ์ต่างล้วนมีผลกระทบต่อให้กลายเป็นปัจจัยป้อนกลับ ระบบการทำการกิจกรรมทั้งหมดนี้ต้องอาศัยการสื่อสารทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าจะพิจารณาตามแนวทางโครงสร้างหน้าที่ จะพบว่าการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ การเรียกร้องผลประโยชน์ การรวบรวมผลประโยชน์ รวมทั้งการสนองตอบของระบบการเมืองก็ดี ต้องอาศัยการสื่อสารทางการเมืองเป็นหลัก หากการสื่อสารทางการเมืองไม่มีประสิทธิภาพ ระบบการเมืองก็จะทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพไปด้วย ทำให้ผลลัพธ์ทางการเมืองมีปัญหาหรือระบบการเมืองตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนไม่ตรงจุด

ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับระบบการเมืองจึงมีผลต่อความเป็นพลวัตทางการเมืองอย่างมาก แม้ว่าระบบการเมืองสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด แต่ถ้าการสื่อสารทางการเมืองขาดประสิทธิภาพ ก็จะก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองที่ไร้ขอบเขตได้มาก เพราะระบบการเมืองจะมีเสถียรภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการยอมรับของประชาชน ทราบใดที่ระบบการเมืองมีความสามารถเพียงใด แต่ไม่สามารถสื่อสารการเมืองกับประชาชนให้เข้าใจได้ ระบบการเมืองนั้นก็ยากที่จะรักษาความมั่นคงภายในระบบการเมืองไว้ได้ ตรงกันข้ามกับระบบการเมืองใดเป็นเผด็จการเพียงใด แต่ไม่สามารถสร้างวาทกรรมทางการเมือง และสื่อสารทางการเมืองให้ประชาชนยอมรับได้ ความสงบเรียบร้อยทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้ ดังนั้น พลวัตทางการเมืองจึงสามารถวัดกันที่การสื่อสารทางการเมืองอย่างที่ได้คาร์ล ดอยท์ซ (Deutsch, 1953) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ แทนที่จะวัดกันด้วยอำนาจการเมืองเพียงอย่างเดียว (Deutsch, 1966, p.124)¹ และอำนาจทางการเมืองไม่ใช่สาระสำคัญที่สุดของการศึกษาการเมืองอีกต่อไป กาลเวลาได้พิสูจน์แล้วว่า ทฤษฎีที่ดอยท์ซพยายามสื่อสารกับนักรัฐศาสตร์ทั่วโลก กำลังเป็นจริง เมื่ออาณาจักรไซเบอร์ได้เข้าครอบงำการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกพื้นที่และทุกเวลา ทุกกิจกรรมทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับระบบการเมือง ไม่เพียงแต่มีผลต่อพลวัตทางการเมืองภายในประเทศดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ยังส่งผลต่อพลวัตทางการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้

¹ คาร์ล ดอยท์ซ เป็นนักรัฐศาสตร์ที่ประยุกต์ทฤษฎีไซเบอร์เนติก มาใช้อธิบายลักษณะการทำงานของระบบการเมืองเป็นคนแรก โดยใช้ตัวแบบของระบบการสื่อสารและการควบคุมมาอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองในระบบการเมืองอเมริกา โดยได้อธิบายถึงความสำเร็จของการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม ภายใต้ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของสหรัฐอเมริกา ในหนังสือ **Nationalism and Social** (1953)

ชัดคือการแทรกแซงรุกรานระหว่างประเทศ เป็นต้น ว่าช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดสงครามเย็นระหว่างอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกากับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียต ที่ได้ส่งผลต่อพลวัตทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างรุนแรง ต่อมาเมื่อสงครามเย็นสงบลง อันเนื่องมาจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ก็เกิดสงครามเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกาที่มีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งกว่ากับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งน้อยกว่า สงครามการค้าโลก (เริ่มปี 2018) ครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อพลวัตทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างมาก เนื่องจากสหรัฐอเมริกาไม่อาจเป็นชาติผู้นำของโลกได้อีกต่อไป เมื่อสหรัฐอเมริกาไม่สามารถให้การอุปถัมภ์ประเทศในโลกเสรีอีกต่อไป ความพลวัตทางการเมืองระหว่างประเทศได้ก่อให้เกิดความพยายามที่จะมีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกันใหม่ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศในแนวทางใหม่ ที่ไม่มีสหรัฐอเมริกาเป็นชาติผู้นำอีกต่อไป

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 15.1.3 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.1.3
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.1.3 เรื่องที่ 15.1.3

ตอนที่ 15.2

พฤติกรรมในการสื่อสารทางการเมือง

โปรดอ่านแผนการสอนตอนที่ 15.2 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 15.2.1 ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 15.2.2 การบริหารภาพลักษณ์ด้วยการสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 15.2.3 ระดับการสื่อสารทางการเมืองกับพลวัตทางการเมือง

แนวคิด

1. ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองเป็นทิศทางระยะยาวของกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงระหว่างบุคคลและกลุ่มคนอย่างต่อเนื่อง มีหลายระดับและหลากหลายช่องทาง ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองที่อยู่ภายในระบบการเมือง

2. การสื่อสารทางการเมืองสามารถสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง โดยผ่านเครื่องมือการสื่อสารมวลชนต่างๆ เมื่อการสื่อสารทางเดียว (ออฟไลน์) เปลี่ยนมาเป็นการสื่อสารหลายทาง (ออนไลน์) ทำให้ธรรมชาติของการเมืองเปลี่ยนผ่านจากการเมืองทางการเมืองมองเห็นเป็นการเมืองดิจิทัล การบริหารภาพลักษณ์ด้วยการสื่อสารทางการเมืองจึงต้องเปลี่ยนจากการสื่อสารทางเดียวเป็นการสื่อสารหลายทาง

3. ระดับการสื่อสารทางการเมืองมี 2 ระดับ ได้แก่ระดับชาติกับระดับระหว่างประเทศ ทั้ง 2 ระดับมีความสัมพันธ์กัน ถ้าการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติล้มเหลว จะเกิดพลวัตทางการเมืองหลายรูปแบบ และกระทบไปถึงการสื่อสารทางการเมืองระดับระหว่างประเทศด้วย ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 15.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองได้
2. วิเคราะห์การบริหารภาพลักษณ์ด้วยการสื่อสารทางการเมืองได้
3. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติกับระดับระหว่างประเทศ ที่มีผลต่อพลวัตทางการเมืองได้

เรื่องที่ 15.2.1 ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงระหว่างบุคคล และกลุ่มบุคคล การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง มีหลายระดับและหลากหลายช่องทาง ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่อยู่ภายในระบบการเมือง และมีผลต่อพลวัตทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา พฤติกรรมในการสื่อสารทางการเมืองจึงได้ลดอำนาจหน้าที่ของรัฐลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป และไปเพิ่มอำนาจแห่งการต่อรองให้กับสาธารณชนอย่างค่อยเป็นค่อยไปเช่นกัน การต่อต้านพฤติกรรมสื่อสารทางการเมืองโดยอำนาจรัฐจะสำเร็จได้ ก็แต่โดยความสามารถที่จะควบคุมระบบเทคโนโลยีการสื่อสารของประเทศได้อย่างเบ็ดเสร็จ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ในประเทศประชาธิปไตยอย่างประเทศในยุโรปหรืออเมริกา สิ่งเหล่านี้แทบจะเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ของประเทศ หรือผู้นำทางการเมืองจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยากยิ่ง

ตามหลักวิชาการบริหารภาครัฐ **ยุทธศาสตร์หมายถึงทิศทางระยะยาวขององค์กรหรือของประเทศ** เมื่อกำหนดให้เป็นระยะยาว ก็ต้องเผชิญหน้ากับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก้าวหน้ามากเพียงใด การสื่อสารทางการเมืองก็ยิ่งเพิ่มบทบาทสำคัญต่อสถาบันการเมืองต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ถ้าจะพิจารณาจากประสิทธิภาพของการสื่อสารทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้น โดยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าและเข้าถึงได้ง่าย ได้ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการสื่อสารไปยังผู้รับสารปลายทางได้อย่างทั่วถึงในระดับบุคคลและกลุ่มบุคคล และได้เปลี่ยนพฤติกรรมแบบคนรับสารมาเป็นผู้แสวงหาข่าวสารด้วยตนเอง จนกลายมาเป็นผู้ส่งสาร

ทิศทางระยะยาวของการสื่อสารทางการเมืองจึงต้องคำนึงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การกำเนิดของสื่อสังคมออนไลน์ ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการติดต่อสื่อสารของประชาชนทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มบุคคล และระหว่างประชาชน ซึ่งเป็นการสื่อสารมวลชนอย่างมีนัยสำคัญ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเทคนิควิธีหรือยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมือง ผ่านสื่อใหม่และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อขยายพลังอำนาจของการสื่อสารทางการเมือง จากพื้นที่โลกแห่งความเป็นจริง ไปสู่พื้นที่โลกเสมือนจริง เพื่อให้รู้เท่าทันต่อรูปแบบการสื่อสารใหม่ วิธีคิดใหม่ วิธีชีวิตใหม่ ทัศนคติใหม่ ค่านิยมใหม่ และความเชื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์สามารถประกอบสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมและรู้เท่าทันนักการเมือง ซึ่งจะลดทอนอำนาจหน้าที่ของรัฐลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ขณะเดียวกันก็ได้เปิดพื้นที่การเมืองสาธารณะอย่างไม่เคยพบเห็นมาก่อน สร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสังคมออนไลน์ของประชาชนอย่างกว้างขวางและไร้ขีดจำกัดในความสามารถระดมมวลชนรูปแบบใหม่ ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองจึงต้องสามารถเลือกใช้ ปรับใช้ เรียนรู้และเลือกรับ เทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ในปัจจุบันช่องทางการสื่อสารทางการเมืองได้ถูกผนวกเข้ากับเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้การสื่อสารทางการเมืองมีความก้าวหน้าอย่างมาก และสามารถใช้อุปกรณ์การสื่อสารที่ก้าวหน้าในการระดมการสนับสนุนทางการเมือง แม้กระทั่งการอำนวยความสะดวกในฐานะจุดประสานของ

การดำเนินการในโลกการเมืองกับโลกการเมืองออนไลน์ การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมือง จึงต้องตระหนักปัจจัยที่สำคัญ 5 ปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยที่ 1** ระดับความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ขึ้นอยู่กับระดับความสามารถของเทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองของภาครัฐว่าจะก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด
- ปัจจัยที่ 2** โอกาสที่มีอยู่ในเวลานั้นๆ หมายถึงความเข้าใจในเทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองมากน้อยเพียงใด ยิ่งเข้าใจน้อยเพียงใด โอกาสที่เวลานั้นก็มีลดน้อยลงไปด้วย
- ปัจจัยที่ 3** ระดับความเสี่ยงของแผนยุทธศาสตร์ ไม่ว่าจะยอมรับได้หรือไม่ได้ ระดับความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับเทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองที่ภาครัฐเลือกใช้ ถ้าเลือกใช้เทคโนโลยีการสื่อสารคนละระบบ แม้จะอยู่ในกรมเดียวกัน กระทรวงเดียวกัน หรือ รัฐบาลเดียวกัน ก็ยากยิ่งที่จะฟันฝ่าอุปสรรค คือ ความเสี่ยงนี้ไปได้
- ปัจจัยที่ 4** สถานการณ์ที่ดำรงในขณะนั้นๆ เมื่อสภาพแวดล้อมของสังคมการเมืองออนไลน์เปลี่ยนแปลงทุกวันเดือน สถานการณ์ของการสื่อสารทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเช่นกัน เมื่อมีพลวัตทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองในสังคมการเมืองออนไลน์จะเพิ่มความพลวัตมากยิ่งขึ้น
- ปัจจัยที่ 5** สรรพกำลังและความสามารถที่มีอยู่ขององค์การภาครัฐ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับสังคมการเมืองออนไลน์ กำลัง และความสามารถนั้นจะถูกกลดทอนอย่างค่อยเป็นค่อยไป การเรียนรู้ทางการเมืองของมหาชนที่เพิ่มขึ้น จะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองออนไลน์ จนยากที่จะควบคุมได้ทั้งหมด

การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นเสมือนการใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสาร เพื่อมีอิทธิพลต่อความรู้ ความเชื่อ และปฏิกิริยาของสาธารณชนต่อเนื้อหาทางการเมืองที่ได้รับ (David L. Swanson and Dan Nimmo, 1990, p.9)

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 15.2.1 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.2.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.2.1 เรื่องที่ 15.2.1

เรื่องที่ 15.2.2 การบริหารภาพลักษณ์ด้วยการสื่อสารทางการเมือง

การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์กับการเมืองนั้น นักวิชาการต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์ทางการเมือง (Political Image) กับสัญลักษณ์ทางการเมือง (Political Symbolism) ก่อนที่จะบริหารภาพลักษณ์ด้วยการสื่อสารทางการเมือง เพื่อให้สามารถบริหารภาพลักษณ์ทางการเมืองได้ตรงจุด

สัญลักษณ์ทางการเมือง หมายถึงสัญลักษณ์ที่ถูกใช้เป็นตัวแทนของจุดยืนทางการเมือง สัญลักษณ์นี้สามารถปรากฏอยู่ในสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งผืนธง อักษรย่อ รูปภาพ คำขวัญ และอื่นๆ อีกมาก เป็นต้นว่า ธงแดง สื่อถึงนักสังคมนิยมฝ่ายซ้ายหัวรุนแรง และกลุ่มคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นตัวแทนของเลือดและคนงาน ธงดำ สื่อถึงพวกอนาธิปไตย และพวกหัวรุนแรงฝ่ายซ้าย ซึ่งเป็นตัวแทนความขาดแคลนของโครงสร้างทางการเมืองที่กดขี่ประชาชน ต่อมามีการเชื่อมโยง 2 สีนี้เข้าด้วยกันในผืนธง จึงเป็นตัวแทนของพวกอนาธิปไตยสังคมนิยม เช่นพวกอนาธิปไตยคอมมิวนิสต์ ยังมีอีกหลายกลุ่มการเมืองที่ใช้สีทางการเมืองเพื่อสื่อให้เห็นถึงปรัชญาการเมืองของกลุ่ม เป็นต้นว่าสีฟ้า หรือสีฟ้าเข้ม สื่อถึงพรรคอนุรักษนิยม นอกจากนี้กลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ยังได้ใช้สัญลักษณ์เพื่อจุดประสงค์ทางการเมืองต่างๆ เป็นต้นว่า สีเหลืองล้วนใช้ในการสนับสนุนสันติภาพทางการเมือง สัญลักษณ์ทางการเมืองจึงต้องเป็นสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ แล้วจึงเข้าใจที่หลังว่าหมายถึงอะไร

ส่วนภาพลักษณ์ทางการเมือง หมายถึงภาพลักษณ์ทั้งที่ดีและไม่ดีของผู้นำทางการเมืองหรือนักการเมือง ที่ปรากฏออกมาในรูปคำพูดหรือการกระทำที่ต้องการแสดงจุดยืนทางความคิด ที่ต่อมากลายเป็นเนื้อหาสำคัญทางการเมือง ภาพลักษณ์เหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่ไม่รวดเร็วนัก เพราะคำพูดหรือการกระทำของบุคคลทางการเมืองมาจากความคิดที่ติดอยู่ในอุปนิสัย ซึ่งยากแก่การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปรับปรุง เมื่อเรียงลำดับแห่งการก่อเกิดภาพลักษณ์ทางการเมือง จึงเริ่มต้นจากความคิดทางการเมือง แล้วแสดงออกโดยพฤติกรรมทางการเมืองและการกระทำต่างๆ และคำพูดและการกระทำเหล่านี้ประมวลกันเข้าจะกลายเป็นภาพลักษณ์ของบุคคล ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การสื่อสารทางการเมืองสามารถสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถใช้การสื่อสารทางการเมืองในการบริหารภาพลักษณ์เหล่านั้น ตัวแสดงที่สำคัญตัวหนึ่งในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่คือ สื่อมวลชน ในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ได้ใช้สื่อต่างๆ เป็นเครื่องมือในการเสาะหาข่าวสาร อิทธิพลที่ทรงพลังของสื่อจึงมีการกำหนดเป็นวาระสำคัญ สังคมมักเลือกและตัดสินใจทางการเมืองบนพื้นฐานของข่าวสารที่ปรากฏผ่านสื่อ ไม่ว่าผู้รับสื่อจะรู้หรือไม่รู้ แต่สื่อก็ได้กำหนดประเด็นวาระสำคัญสำหรับความคิดและทัศนคติทางการเมืองโดยตรงให้กับผู้เสพสื่อทางการเมือง (McCombs and Shaw, 1991) เจื่อนไขนี้ได้ทำให้สื่อมวลชนไม่เพียงแต่เป็นแหล่งที่มาหลักของปัจเจกบุคคล แต่ยังรวมถึงสังคมที่ถูกครอบงำความคิดและภาพลักษณ์ที่เป็นจริงของสังคม ข้อเสนอพื้นฐานนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายทฤษฎีการสื่อสารกับความสัมพันธ์สาธารณะ ระหว่างสื่อกับแรงตอบสนอง กับการกำหนดวาระสำคัญทางการเมือง กับความผันแปรของผู้ด้อยโอกาส และกับการปลุกเพาะความเชื่อต่างๆ ทฤษฎีเหล่านี้อธิบายว่า ถ้าสื่อสร้างแรงกดดันต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง สถานการณ์นั้นจะมีผลกระทบต่อผู้เสพสื่อให้พิจารณาว่าสถานการณ์นั้นสำคัญ

ตามมา ในทัศนภาพเช่นนี้ สื่อไม่เพียงแต่ทำให้คิดเท่านั้น แต่ยังทำให้คิดถึงอะไรที่จำเพาะอีกด้วย ความสำคัญของสื่อมวลชนทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ความสามารถเข้าถึงผู้รับสื่อไม่จำกัดจำนวน

ในหนังสือชื่อ **The Media and Democracy** (Keane, 1991) ได้อธิบายพัฒนาการของสื่อมวลชนที่มีผลต่อแรงบันดาลใจทางประชาธิปไตยและการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมือง สื่อมวลชนได้กลายเป็นจุดเชื่อมสำคัญของกิจกรรมทางการเมืองที่ซับซ้อน กลุ่มอนุรักษ์นิยมประชาธิปไตยเน้นก็เฉพาะการเปลี่ยนแปลงสังคมกลุ่มภายในพรรค เพราะสถานการณ์มีความซับซ้อนและพลวัตน้อย สื่อและสถานการณ์ตามเจตจำนงค์ทางการเมืองยังสามารถดำเนินต่อไปแบบค่อยเป็นค่อยไปได้ แม้ว่าการใช้สื่อในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองและรูปแบบของการสื่อสารอย่างเช่น การก่อกวน การโฆษณาชวนเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณชนและการณรงค์ทางการเมืองเลือกตั้ง จะไม่สามารถนำไปสู่การบรรลุพฤติกรรมโดยตรง แต่สิ่งเหล่านั้นมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบต่อการจัดระเบียบวิถีการดำเนินชีวิต ต่อภาพลักษณ์ทางการเมืองและการสร้างมติมหาชน นั่นคือ สิ่งที่มีผลกระทบต่อวิถีคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ แม็คลูแฮน (McLuhan, 1964) ได้อ้างว่าสื่อมีความสำคัญต่อการเพิ่มความรู้สึกให้กับประชาชน

แม็คลูแฮนได้เสนอทฤษฎีการเพิ่มความรู้สึก (Sense Extension Theory) โดยอธิบายว่า สื่อมวลชนได้สื่อถึงแหล่งเนื้อหาที่มาในสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย หนังสือพิมพ์ได้ตีพิมพ์เหตุการณ์ทางการเมืองที่เป็นปัจจุบันที่เกิดขึ้นทั่วโลก วิทยูและโทรทัศน์ที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ ก็ได้ติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นเหล่านั้นต่อไปอีก ทั้งที่อยู่ไกลจากผู้รับสื่อ แม็คลูแฮนได้อ้างว่าต้องขอบคุณสื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ ที่ได้ให้ประสบการณ์แก่ชุมชนโลก และด้วยประสบการณ์นี้ได้นำทางให้ประชาชนมีความรู้สึกร่วมกัน

การสนับสนุนของสื่อต่อกิจกรรมทางการเมือง ไม่เพียงเป็นพื้นฐานสำหรับข้อสันนิษฐานของระดับความเข้มข้นในเหตุการณ์ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณค่าทางการเมืองของเหตุการณ์นั้นด้วย ค่านิยมทางการเมืองยังเกี่ยวข้องกับความสนใจของสื่อต่างๆ และความสนใจของสังคม ซึ่งเป็นผู้เสพสื่อหรือสาธารณชน เหตุการณ์ทางการเมืองสามารถส่งถึงประชาชนในหลายวิธีที่แตกต่างกันโดยสื่อต่างๆ ทั้งการส่งข่าวข่าวย้ำเหตุการณ์ทางการเมืองเดิมอย่างต่อเนื่องและปริมาณข่าวสารที่ส่งแต่ละครั้ง เนื้อหาของการสื่อสารเช่นนี้จะได้รับการตอบสนองที่แตกต่างกัน มุมมองที่สำคัญของข้อมูลข่าวสารอยู่ที่ปัจจัยที่สามารถเปลี่ยนมติมหาชนได้ การคงอยู่ของมติมหาชนนี้มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อประเด็นสำคัญทางการเมืองต่างๆ สื่อมวลชนจึงเป็นแหล่งที่มาสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง ไม่เพียงแต่การสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ยังสามารถสนับสนุนการเติบโตของนักการเมืองและสถาบันการเมือง แสดงว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองไม่มากนักน้อย

ซัดโนสกี (Czudnowski, 1983) มีความเห็นว่า บุคคลสามารถสร้างชื่อเสียงได้ภายใน 15 นาที โดยผ่านโทรทัศน์ การกระตุ้นกระแสความนิยม สื่อเป็นแหล่งที่มาหลักของข่าวสารข้อมูล และกระตุ้นให้เกิดความหมายทางการเมือง มีหลายมุมมองที่เห็นว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญต่อชีวิตทางการเมือง ดังนี้

1. **อำนาจอันเกิดจากการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างไม่มีพรมแดนขวางกั้น** ไปสู่ทุกกลุ่มอายุ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้นทางเศรษฐกิจ-สังคม ในการสร้างกระแสโน้มน้าวไปในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมืองในทุกพื้นที่

2. **ความสามารถสร้างเนื้อหาให้โดดเด่น** เหตุการณ์ทางการเมืองสามารถนำมาตีพิมพ์ซ้ำในสื่อต่างๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ตลอดจนการส่งต่อในสื่อออนไลน์ต่างๆ รวมตลอดถึงวิทยุและโทรทัศน์ การสื่อข่านี้ช่วยให้เนื้อหาทางการเมืองที่ต้องการสร้างหรือแต่งเติมขึ้น มีความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด

3. **การวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อต่างๆ สามารถโน้มน้าวทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ ได้** โดยเฉพาะบรรณาธิการ หรือบทวิจารณ์ สามารถกำหนดเนื้อหาของเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีการรายงานต่อสาธารณชน

4. **สื่อมีหน้าที่จัดวาระสำคัญให้กับเหตุการณ์ทางการเมือง โดยไม่มีขีดจำกัด** ไม่ว่าเหตุการณ์ทางการเมืองนั้นจะมีการสื่อสารออกไปหรือไม่ หน้าที่ของสื่อต้องทำให้กระจ่างชัด ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นวาระสำคัญที่สาธารณชนสนใจหรือไม่

5. **การรายงานข่าวเหตุการณ์ทางการเมือง** โดยปกติการรายงานข่าวนี้นักสัมพันธ์กับสื่ออื่นๆ จนกลายเป็นสายโซ่ข่าวเหตุการณ์ทางการเมือง และมีอิทธิพลต่อผู้เสพสื่อจำนวนมาก

ความเข้มแข็งของสื่อมวลชนที่มีต่อระบบการเมืองคือความสามารถในการกระจายข่าวสารทางการเมือง และข่าวสารทางการเมืองนี้มีผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะโดยตรง ไฮดาเยท (Hidayat, 2004) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การสื่อสารมวลชนได้เปลี่ยนให้การเล่นการเมืองเป็นการเมืองที่มีสื่อเป็นตัวขับเคลื่อน ทุกแรงเสียดทานทางการเมืองไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า การสื่อสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในระบบการเมืองที่มีสื่อเป็นตัวขับเคลื่อน สื่อจึงมีหน้าที่เชื่อมโยงผู้นำทางการเมืองกับพลเมืองเข้าด้วยกัน แม้ว่าหน้าที่หลักนี้เป็นของพรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง แต่ก็ต้องอาศัยการสื่อสารทางการเมืองเป็นสะพานเชื่อมให้ทุกคนเดินถึงกันได้ กระบวนการผลิตและผลิตซ้ำของสื่อสารการเมือง ได้ช่วยรักษาการสนับสนุนของชุมชนในการเลือกตั้ง การระดมการสนับสนุนนโยบายจากประชาชน การสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งและอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ในอุตสาหกรรมสื่อสังคมออนไลน์และออฟไลน์ ความพยายามที่จะสร้างจุดยืนให้ผู้นำทางการเมือง ไม่มีอะไรที่จะสร้างความชอบธรรมได้เท่าการสื่อสารทางการเมือง เพราะสิ่งแวดล้อมทางการเมืองทำให้ผู้นำทางการเมืองต้องลอยตัวจากปัญหาทางการเมืองต่างๆ ปลอ่ยให้สื่อมวลชนเป็นผู้สร้างภาพลักษณ์ให้ผู้นำตามความปรารถนาของชุมชน และเพราะในการต่อสู้ทางการเมืองบนทรัพยากรของชาติ สื่อมวลชนสามารถระดมผลประโยชน์ของมหาชนมาช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้ผู้นำทางการเมืองได้ การสื่อสารทางการเมืองจึงต้องพยายามเข้าใจจุดยืนของสื่อในภาคมหาชน

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดของพื้นที่สาธารณะ สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสารทางการเมือง ถ้าพิจารณาสื่อมวลชนตามแนวคิดนี้ในสังคมประชาธิปไตย สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการสื่อสารทางการเมือง 5 ประการ ดังนี้ (McNair, 1995)

1. **หน้าที่ติดตาม** สื่อได้จัดหาข้อมูลข่าวสารให้สาธารณชนเกี่ยวกับอะไรที่กำลังเกิดขึ้นกับชุมชน

2. **หน้าที่ให้การศึกษา** สื่อได้ทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์และอย่างมีนัยสำคัญต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น นักสื่อมวลชนจำต้องรักษาจุดประสงค์นี้ เพราะค่านิยมของนักสื่อมวลชน มีผลต่อการให้การศึกษากับชุมชนในเรื่องที่ได้เลือกมาเป็นประเด็นปัญหาในการให้ความรู้

3. **หน้าที่การเตรียมเวที** สำหรับการวิจารณ์การเมืองสาธารณะ การอำนวยความสะดวกให้เกิดมติมหาชน และนำปัญหาการเมืองกลับไปสู่การสร้างมติมหาชน รวมทั้งจัดหาเวทีสำหรับการโต้แย้งของฝ่ายตรงข้าม และการประนีประนอมตามค่านิยมประชาธิปไตย

4. **หน้าที่หมาเฝ้าบ้าน** สื่อมวลชนคอยเฝ้าระวังสถาบันการเมืองและสถาบันราชการ โดยการเปิดเผยข้อเท็จจริงต่อสาธารณชน

5. **หน้าที่ทนายแก้ต่าง** สื่อมวลชนเป็นทนายแก้ต่างทางการเมือง เป็นต้นว่า ถ้าพรรคต้องการเครื่องมือในการรวบรวมให้มีการสนับสนุนนโยบายพรรค หรือโปรแกรมการดำเนินงานต่างๆ สื่อจะส่งต่อให้ถึงสาธารณชนโดยกว้างได้ สื่อจึงควรเปิดโอกาสให้กับทุกพรรค โดยเฉพาะในฤดูที่มีการเลือกตั้งทั่วไป

ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์กับการเมืองเป็นเรื่องจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ แต่การเมืองมีความเป็นพลวัตตลอดเวลา แต่ภาพลักษณ์ก็เป็นสิ่งที่ไม่คงรูปจุดดั่งน้ำที่แปรเปลี่ยนรูปทรงไปตามภาชนะที่รองรับ ถ้าเปรียบเทียบภาชนะเป็นเสมือนสภาพแวดล้อมทางการเมือง เมื่อภาชนะเปลี่ยน รูปทรงของน้ำก็เปลี่ยน เช่นเดียวกับเมื่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองเปลี่ยนไป ภาพลักษณ์ทางการเมืองก็ต้องเปลี่ยนตาม ไม่สามารถคงรูปภาพลักษณ์เดิมได้ แม้ว่าภาพลักษณ์ทางการเมืองจะถูกปลุกอยู่ในหัวใจประชาชน และเป็นศูนย์กลางของการแก้ปัญหาทางการเมืองและสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แต่ความเข้าใจภาพลักษณ์ทางการเมืองอย่างลึกซึ้งก็เป็นความจำเป็นทางรัฐศาสตร์เช่นกัน ภาพลักษณ์เป็นภาพที่ประกอบสร้างขึ้นจากวิสัยทัศน์ ความคาดหวัง ความฝัน และความปรารถนารวมกัน เป็นภาพที่สมบูรณ์ที่สามารถแก้ไขปัญหามาซึ่งประโยชน์ต่างๆ มากมายมากกว่าเป็นข้อเท็จจริง รูปภาพ คำรับรอง และโปรแกรมหาเสียง ดังนั้นภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน (Gackowski, 2013)

นักทฤษฎีภาพลักษณ์ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะพิจารณาว่าภาพลักษณ์มีความโดดเด่นออกจากกาลเวลาและสถานที่ แต่ยังคงก้องอยู่ในจิตสำนึกอย่างชั่วคราว ภาพลักษณ์จากอดีตยังคงตามหลอกหลอนประชาชนได้ชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ทุกภาพลักษณ์ทางการเมืองในอดีตจะถูกประชาชนเก็บไว้ในความทรงจำ และสามารถกลับมากำหนดการกระทำต่างๆ ในปัจจุบันได้ เป็นการแสดงออกแบบเดิมๆ ภาพลักษณ์แม้จะเกิดชั่วคราวแล้วผ่านไป แต่ก็สามารถนำกลับมาใช้แยกแยะมิติทางการเมืองต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง (Foundation maison des sciences de l'homme, 2019)

เมื่อการสื่อสารทางการเมือง มีสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง ส่วนตัวสื่อมวลชนเองก็ต้องเผชิญกับเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ ที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสาร จากกระดาษมาเป็นออนไลน์ จากวิทยุและโทรทัศน์เปลี่ยนมาเป็นโทรศัพท์มือถือ ยิ่งกว่านั้นอินเทอร์เน็ตยังได้ทำลายล้างการสื่อสารเดิมที่ต้องใช้กระดาษ วิทยุและโทรทัศน์ลงอย่างสิ้นเชิง ในต้นศตวรรษที่ 21 เมื่อการสื่อสารทางการเมืองต้องฝากอนาคตการสร้างภาพลักษณ์ไว้กับสื่อสารมวลชน นักการสื่อสารทางการเมืองจึง

ต้องทำให้นิยามสื่อมวลชนใหม่ว่า คืออะไรกันแน่ แต่คงไม่ใช่หนังสือพิมพ์ที่ใช้กระดาษ วิทยุที่ต้องมีเครื่องรับวิทยุ หรือโทรทัศน์ที่ต้องมีเครื่องรับโทรทัศน์ ซึ่งเรียกรวมทั้งหมดว่าออฟไลน์หรือการสื่อสารทางเดียว เพราะนับวันการสื่อสารทางเดียวกำลังล่มสลาย โดยถูกแทนที่ด้วยการสื่อสารออนไลน์ (การสื่อสารหลายทาง) โดยมีโทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือสำคัญ และมีแอปพลิเคชัน (application) ต่างๆ เข้ามารองรับ เป็นซอฟต์แวร์ที่ใช้ได้ง่ายๆ เช่น line, Facebook, Instagram, We Chat, JD.com, Twitter

ดังนั้นกระบวนการสื่อสารทางการเมืองจึงกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนผ่านของการสื่อสารจากการสื่อสารทางเดียวไปสู่การสื่อสารหลายทาง นักการสื่อสารทางการเมืองที่ต้องบริหารภาพลักษณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้กับผู้นำทางการเมืองหรือนักการเมือง หรือพรรคการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มอิทธิพล จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของการสื่อสารหลายทางที่แตกต่างจากการสื่อสารทางเดียว ธรรมชาติที่ว่านี้สังเกตได้ไม่ยากจากการสื่อสารหลายทางในปัจจุบัน ได้แก่พื้นที่ เวลา จำนวนผู้เสพสาร จำนวนผู้ส่งสาร จำนวนสารที่สื่อถึงกัน ธรรมชาติของออนไลน์เหล่านี้ ที่มีลักษณะไม่มีพรมแดน ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและจำนวนประชาชน เผยแพร่สื่อได้ทุกชนิด ทุกเรื่อง ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ คือเรื่องที่เป็นความลับได้ลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว และมีการลดทอนอำนาจรัฐลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากการที่การสื่อสารออนไลน์มีพลานุภาพเพิ่มขึ้น ดังนั้นภาพลักษณ์จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วกว่าเดิมมาก เพราะข้อมูลข่าวสารได้เข้าท่วมสังคมออนไลน์ จนประชาชนผู้รับสื่อสังคมออนไลน์มีความคิดเห็นที่แยกออกเป็นหลายอย่าง สุดท้ายจะบริหารภาพลักษณ์ให้เป็นหนึ่งเดียวได้ ภาพลักษณ์ทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในทุกวันนี้มีทั้งแง่บวกและแง่ลบ เพียงแต่สังคมประชาธิปไตยใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ตัดสิน เมื่อสามารถบริหารภาพลักษณ์ให้เป็นแง่บวกมากกว่าแง่ลบ ก็ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการสื่อสารทางการเมืองแล้ว สถานการณ์เช่นนี้ทำให้การเมืองแบบประชาธิปไตยไม่อาจบริหารภาพลักษณ์ให้เป็นหนึ่งเดียวได้ตลอดไป แตกต่างจากระบบการเมืองแบบอำนาจนิยมเบ็ดเสร็จ ที่สามารถควบคุมกระบวนการสื่อสารทางการเมืองได้ระดับหนึ่ง จึงสามารถสร้างภาพลักษณ์ของผู้นำทางการเมืองให้มีเอกลักษณ์ที่น่าเชื่อถือได้ทั้งสังคมการเมือง การเข้าใจพลวัตทางการเมืองจากการเปลี่ยนผ่านจากการเมืองทางการเมืองมองเห็น (Visual Politics) เป็นการเมืองดิจิทัล (Digital Politics) ทำให้ความเข้าใจภาพลักษณ์ทางการเมืองเปลี่ยนไปอย่างมาก และทำให้ความเข้าใจการสื่อสารทางการเมืองเปลี่ยนไปอย่างมากในปัจจุบัน (Bleiker, Roland, 2018)

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 15.2.2 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.2.2

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.2.2 เรื่องที่ 15.2.2

เรื่องที่ 15.2.3 ระดับการสื่อสารกับพลวัตทางการเมือง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับพลวัตทางการเมือง ตามทฤษฎีไซเบอร์เนติก (Cybernetic Theory) ของดอยซ์ (Deutsch, 1966) เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับพลวัตทางการเมืองโดยตรง ที่ไม่ใช่การอธิบายการสื่อสารทางการเมืองกับกระบวนการใช้อำนาจทางการเมือง ที่นำไปสู่พลวัตทางการเมือง แม้ว่าอำนาจทางการเมืองจะเป็นแกนกลางของการวิเคราะห์ทางการเมืองก็ตาม แต่อำนาจทางการเมืองก็เป็นเพียงกลไกอย่างหนึ่งที่นักการเมืองการปกครองนำมาใช้เพื่อการก้าวไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ดอยซ์จึงเห็นว่า การเมืองเป็นความร่วมมือกันระหว่างกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์เพื่อการสร้างสรรค์สันติสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายเบื้องต้นของสังคม จึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารเป็นกลไกที่คอยประคับประคองความพยายามร่วมกันของมนุษย์ ในอันที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายของระบบการเมือง

กระบวนการสื่อสารที่ดำรงอยู่ในเวลานี้ สามารถแบ่งออกได้กว้างๆ เป็น 2 ระดับ ดังนี้ (Deutsch, 1966: 146-147)

1. ระดับชาติ การสื่อสารระดับชาตินี้แบ่งย่อยได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่การสื่อสารในระดับบุคคลหรือระดับกลุ่มบุคคล การสื่อสารในระดับองค์กร และการสื่อสารในระดับระบบการเมือง ส่วนการสื่อสารทางการเมืองที่สำคัญอยู่ในระดับระบบการเมือง โดยดอยซ์เชื่อว่าระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการทำงานของระบบการสื่อสาร การที่จะวิเคราะห์ให้เข้าถึงแก่น จึงต้องมุ่งประเด็นการศึกษาไปที่กระบวนการตัดสินใจทางการเมืองภายใต้โครงข่ายของระบบการสื่อสารและควบคุม

ดอยซ์อธิบายว่า โครงสร้างของระบบการเมืองมีลักษณะเป็นโครงข่ายของระบบการสื่อสาร ซึ่งมีกระบวนการทำงานที่คล้ายคลึงกับการสั่งงานของระบบประสาทของมนุษย์ กล่าวคือ การที่ระบบการเมืองสามารถดำรงคุณภาพของระบบไว้ได้ ก็ด้วยอยู่ภายใต้กระบวนการทำงานทางโครงข่ายของระบบการสื่อสารที่จำแนกได้ 5 กลไกที่สำคัญ ดังนี้

1) กลไกรับข่าวสาร จะทำหน้าที่รวบรวมข่าวสารทั้งหลายภายในภายนอกเข้าสู่ระบบเมือง โดยกลไกที่รับข่าวสารนี้จะทำการคัดเลือก ตรวจสอบข่าวสารสำคัญ เพื่อป้อนต่อไปยังกลไกที่ 2 กลไกการรับข่าวสารนี้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของช่องทางเดินข่าวสาร อันได้แก่ บุคคล สื่อมวลชน กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพลหรือพรรคการเมือง และปริมาณข่าวที่ได้รับ อันหมายถึงด้านหนึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนของข้อมูลข่าวสารที่จะรายงานให้ระบบรับรู้ อีกด้านหนึ่งขึ้นอยู่กับสมรรถนะในการรับข่าวสารของระบบ

2) กลไกบันทึกข้อมูลและประเมินคุณค่า หน่วยบันทึกข้อมูลจะทำหน้าที่แจกแจงข่าวสารที่ได้รับเข้ามาใหม่กับประสบการณ์ในอดีตของข้อมูลเก่า ว่ามีความเชื่อมโยงกันอย่างไรบ้าง ในขณะเดียวกันหน่วยประเมินคุณค่าจะทำหน้าที่ชี้แนะถึงแนวทางเลือกที่ควรจะเป็น กับข้อมูลข่าวสารที่ได้ประเมินคุณค่าไว้แล้ว

3) **กลไกตัดสินใจ** เมื่อได้รับข่าวสารข้อมูลที่เที่ยงตรงและมากพอต่อการตัดสินใจตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบการเมืองได้อย่างมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด ก็จะมีการตัดสินใจออกคำสั่ง การตรากฎหมาย หรือการกำหนดนโยบายออกมา กลไกตัดสินใจนี้เป็นเพียงกลไกก้าวแรกของการตัดสินใจ ส่วนความสำเร็จขึ้นอยู่กับกลไกถัดไป

4) **กลไกปฏิบัติการ** จะนำผลการตัดสินใจไปดำเนินการ ซึ่งก็ต้องอาศัยระบบการสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างทันกาลตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติตามนโยบาย บางครั้งการปฏิบัติการต้องมีการปรับวิธีการ และกลยุทธ์ จึงจะบรรลุแผนของยุทธศาสตร์ของรัฐบาลได้

5) **กลไกควบคุมและป้อนกลับข่าวสาร** เป็นกลไกที่คอยทำหน้าที่รายงานผลลัพธ์ และผลกระทบของการปฏิบัติตามนโยบายหรือคำสั่งของรัฐบาล กลับสู่กลไกรับข่าวสารอีกครั้งหนึ่ง ถ้าการปฏิบัติการสามารถตอบสนองเป้าหมายของระบบการเมืองได้ ข่าวสารที่ถูกป้อนกลับเข้าสู่ระบบ ก็จะมีลักษณะการป้อนกลับเชิงบวก แต่ถ้าไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบได้ ก็จะกลายเป็นข่าวสารการป้อนกลับเชิงลบ

การสื่อสารระดับชาตินี้มีวัตถุประสงค์ และรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) **การสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ** มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ประชาชนรับรู้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ในความคิดเห็นของประชาชน ส่วนรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ สื่อของรัฐ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเอกชน สื่ออินเทอร์เน็ต

2) **การสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมือง** มีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้สนับสนุนการเลือกสมาชิกพรรค เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อขยายฐานมวลชนที่สนับสนุนพรรค ส่วนรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การสื่อสารสังคมออนไลน์ การรณรงค์การเลือกตั้ง

3) **การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์** มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากสาธารณชน เพื่อสร้างแรงกดดันให้กับภาครัฐ และเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกภายในกลุ่ม ส่วนรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การร้องเรียนต่อสื่อมวลชน การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้นำรัฐบาล การประชุมประท้วง

2. **ระดับระหว่างประเทศ** เป็นการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติ ระหว่างคนที่เป็ประชาชนของประเทศต่างกัน หรือในแง่ที่ผู้ทำการสื่อสารนั้นทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศ เช่น ทูต กงสุล หรือผู้แทนทางการค้าระหว่างประเทศ ผู้ทำการสื่อสารเหล่านี้จึงมีพันธะและความรับผิดชอบต่อภาพลักษณ์และผลประโยชน์ของประเทศชาติ ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระดับระหว่างประเทศนี้มีหลายประการ ได้แก่ เป็นเครื่องมือของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เป็นกระจุกสะท้อนสังคมนานาชาติ เป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ เป็นการโน้มน้าวหรือสร้างความเห็นพ้องต้องกันหรือเป็นการบังคับและข่มขวัญอีกประเทศหนึ่ง

ทั้งการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติและระดับระหว่างประเทศ ล้วนมีผลกระทบต่อสภาวะดุลยภาพทางการเมืองทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) เมื่อการสื่อสารทางการเมืองเป็นเชิงลบ รัฐบาลจะเริ่มขาดเสถียรภาพ สมรรถนะทางการเมืองจะตกต่ำ ทำให้ระบบการเมืองขาดคุณภาพ ความเป็นพลวัตทางการเมืองจะเพิ่มสูงขึ้น

2) เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป อันเกิดจากการสื่อสารทางการเมืองเชิงลบ เป้าหมายของระบบการเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทำให้ระยะเวลาของการบรรลุเป้าหมายต้องเลื่อนออกไป ความผันผวนของสถานการณ์ทางการเมืองที่ไร้เสถียรภาพเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองติดตามมาอย่างแน่นอน

3) ระบบการเมืองต้องปรับปรุงสมรรถนะทางการเมืองให้ทันต่อสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่แน่นอน โดยการสื่อสารการเมืองให้เป็นเชิงบวกให้ได้ แม้ว่าต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ระบบการเมืองก็ต้องพยายามปรับเปลี่ยนสถานะทางการเมืองให้ได้

4) ระบบการเมืองที่ล้มเหลวในการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน ผลที่ตามมาคือ ทำให้ภาพลักษณ์ระหว่างประเทศของระบบการเมืองนั้นมัวหมองไปด้วย ทำให้เกิดพลวัตทางการเมืองระหว่างประเทศตามมาหลายประการ ที่เห็นได้ชัดแจ้งคือการดำเนินนโยบายต่างประเทศจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทำให้สิ้นคลอนความมั่นคงของชาติในที่สุด

ถ้าระบบการเมืองมีความล้มเหลวในการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน จะนำไปสู่พลวัตทางการเมืองหลายแบบ ตั้งแต่การขาดดุลยภาพทางการเมือง การไร้เสถียรภาพทางการเมือง และการอ่อนด้อยของสมรรถนะทางการเมือง ระบบการเมืองที่อ่อนแอเช่นนี้ ไม่อาจนำมาซึ่งความปลอดภัยทางการเมืองได้

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 15.2.3 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.2.3

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.2.3 เรื่องที่ 15.2.3

ตอนที่ 15.3

แนวโน้มของการสื่อสารกับพลวัตทางการเมือง

โปรดอ่านแผนการสอนตอนที่ 15.3 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 15.3.1 การสื่อสารทางการเมืองในภาวะการณ์ทางการเมือง

เรื่องที่ 15.3.2 จริยธรรมแห่งการสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 15.3.3 ผลกระทบของการสื่อสารที่มีต่อพลวัตทางการเมือง

แนวคิด

1. ภาวะการณ์ทางการเมืองมีทั้งที่ปกติและไม่ปกติ ที่เป็นปกติจะมีการสื่อสารทางการเมืองตามกระบวนการสื่อสารปกติ แต่เมื่อใดที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง กระบวนการสื่อสารทางการเมืองจะดำเนินไปอย่างเร่งรีบทุกขั้นตอนของการสื่อสาร เพื่อให้พลวัตทางการเมืองเข้าสู่ดุลยภาพโดยเร็ว

2. การกำกับการสื่อสารทางการเมืองด้วยจริยธรรม มี 2 มาตรฐานควบคู่กัน ได้แก่ มาตรฐานจริยธรรมขององค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน และมาตรฐานจริยธรรมทางกฎหมาย ที่มีการกำกับแบบอ่อนๆ ไปจนถึงแบบเข้มงวด ขึ้นอยู่กับสภาวะของบ้านเมืองในเวลานั้นๆ

3. การสื่อสารทางการเมืองมีผลกระทบต่อพลวัตทางการเมือง โดยเฉพาะต่อนรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทางการเมืองเท่านั้น แต่มีผลกระทบจนถึงรากเหง้าของระบบการเมือง คือ การเรียนรู้ทางการเมือง ผ่านการเพิ่มพูนข้อมูลข่าวสารการเมืองที่รวดเร็ว ปิดกั้นได้ยาก ไม่เลือกเวลาและสถานที่ ครอบคลุมพลเมืองทั่วทั้งประเทศ การเรียนรู้ทางการเมืองนี้จะเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของพลเมืองจากที่ไม่ค่อยมีข้อมูลข่าวสารการเมือง ไปสู่พลเมืองที่มีข้อมูลข่าวสารการเมืองและพร้อมที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่เป้าหมายทางการเมืองอย่างมีส่วนร่วมมีอีกัน

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 15.3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายการสื่อสารทางการเมืองในภาวะการณ์ทางการเมืองได้
2. อธิบายจริยธรรมแห่งการสื่อสารทางการเมืองได้
3. วิเคราะห์ผลกระทบของการสื่อสารที่มีต่อพลวัตทางการเมืองได้

เรื่องที่ 15.3.1 การสื่อสารทางการเมืองในภาวะการณ์ทางการเมือง

ภาวะการณ์ทางการเมืองมีทั้งที่เป็นปกติและไม่เป็นปกติ ที่เป็นปกติจะมีการสื่อสารทางการเมืองตามกระบวนการปกติ แต่เมื่อใดที่ภาวะการณ์ทางการเมืองไม่เป็นปกติ กระบวนการสื่อสารทางการเมืองจะดำเนินไปอย่างไม่ปกติ ทั้งปริมาณข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการสื่อสาร ความเร็วของการสื่อสาร การตอบสนองของการสื่อสาร พื้นที่ในการสื่อสารและจำนวนผู้ส่งและผู้รับสาร ก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองตามแรงกดดัน แรงถ่วง และแรงต้านของกลุ่มบุคคลทางการเมืองต่างๆ จนระบบการเมืองสั่นสะเทือนและอาจนำไปสู่การไร้เสถียรภาพของระบบการเมืองได้

นักรัฐศาสตร์จึงสนใจศึกษาการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤตมากกว่าภาวะปกติ เพื่อแสวงหาหนทางทางการเมืองเข้ามาปรับคุณภาพทางการเมืองให้เกิดขึ้นโดยเร็ว เพราะถ้าวิกฤตทางการเมืองยืดเยื้อ ความเสียหายของบ้านเมืองย่อมยืดเยื้อตามมา ยิ่งภาวะวิกฤตทางการเมืองมีการใช้กำลังรุนแรงเข้าปะทะประหารกัน ยิ่งนำความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินภายในระบบการเมืองเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจกับคำว่า “ภาวะวิกฤตทางการเมือง” ก่อนทำความเข้าใจกับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต

โรบินสัน (Robinson, 1968) ได้ประมวลลักษณะของภาวะวิกฤต ไว้ดังนี้

- 1) ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของเหตุการณ์
- 2) สถานการณ์ที่ผู้มีส่วนร่วมต้องการอย่างมากในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 3) สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการคุกคามต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผู้เกี่ยวข้อง
- 4) เหตุการณ์ที่จะเกิดผลตามมา ซึ่งจะเป็นการกำหนดอนาคตของผู้เกี่ยวข้อง
- 5) จุดบรรจบของเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดสถานการณ์ใหม่ๆ
- 6) การสร้างความไม่แน่นอนในการควบคุมสถานการณ์และในการกำหนดทางเลือกที่เกี่ยวข้อง
- 7) การลดความสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์และผลที่จะเกิดขึ้น
- 8) การทำให้เกิดภาวะฉุกเฉิน ความฉุกเฉิน และความวิตกกังวลแก่ผู้มีส่วนร่วม
- 9) สถานการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์รู้สึกขาดข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ
- 10) การเพิ่มความกดดันด้านเวลาให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง
- 11) ความเปลี่ยนแปลงของสัมพันธภาพระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ผิดปกติ
- 12) การเพิ่มความตึงเครียดระหว่างผู้เกี่ยวข้อง

จากลักษณะทั่วไปของภาวะวิกฤต นักวิชาการได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะวิกฤตไว้ดังนี้

- 1) ภาวะที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด
- 2) ภาวะที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน
- 3) ภาวะที่มีลักษณะฉุกเฉิน
- 4) ภาวะที่มีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก
- 5) ภาวะที่ก่อให้เกิดความผิดหวังอย่างรุนแรงชั่วขณะหนึ่ง

จากองค์ประกอบของภาวะวิกฤตทั้ง 5 ข้อนี้ได้นำไปสู่การแยกประเภทของภาวะวิกฤตได้ดังนี้

- 1) เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด (Stress)
- 2) เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความตื่นตระหนก (Panic)
- 3) เหตุการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรง (Violence)
- 4) เหตุการณ์ภัยพิบัติหรือวินาศภัย (Disaster)

ดังนั้นเหตุการณ์ที่จะเข้าสู่ภาวะวิกฤตได้นั้น ต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ไม่ปกติธรรมดา และเหตุการณ์นั้นกลายเป็นข่าว หรือเป็นข่าวใหญ่ ส่วนภาวะวิกฤตทางการเมือง เป็นสถานการณ์ที่เกิดความรุนแรง อันเนื่องมาจากความขัดแย้งหรือการชุมนุมประท้วงของกลุ่มนักเคลื่อนไหวต่างๆ จนนำไปสู่การก่อความไม่สงบ จนกลายเป็นภาวะวิกฤตทางการเมือง นักรัฐศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization) ในแต่ละช่วงอาจก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองได้ เป็นสถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นช่วงเวลาที่จะต้องมีการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การประกาศภาวะฉุกเฉิน ซึ่งสามารถนำกองกำลังรักษาชาติเข้าระงับวิกฤตการณ์ทางการเมืองนั้น วิกฤตการณ์ทางการเมืองจะส่งผลกระทบต่อพลวัตทางการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่มีระดับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเท่าใด จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่และพลเมืองเพิ่มขึ้นเท่านั้น (Bland, 1998 : 5)

การสื่อสารทางการเมืองในภาวะการปกติ เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความเชื่อ ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ทางการเมืองระหว่างบุคคลที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง โดยรัฐบาลจะได้หาช่องทางให้ประชาชนได้รับทราบนโยบายและแผนงานโครงการ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและเข้าใจถึงนโยบายและแผนงานโครงการต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ในขณะเดียวกันการสื่อสารทางการเมือง ก็เป็นกระบวนการนำเอาข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประชาชนไปให้รัฐบาลได้รับรู้เช่นกัน เพื่อเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายรัฐบาลให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด

การสื่อสารทางการเมืองปัจจุบัน ได้พัฒนาถึงจุดที่เรียกว่าสังคมแห่งการสื่อสารหรือสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสังคมที่มีการสื่อสารหลายทาง ไม่ใช่แต่เพียงการสื่อสารสองทางดังในอดีต คือการสื่อสารได้กระจายไปทุกคน คนทุกคนมีส่วนร่วมที่จะเป็นผู้รับและผู้ส่งสารในเวลาพร้อมกัน ในทุกสถานที่ ทุกเวลา ไม่มีพรมแดนแห่งการสื่อสาร จำกัดและควบคุมได้ยาก จึงยิ่งเพิ่มความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤตยิ่งขึ้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับการสื่อสารระหว่างกันภายในกลุ่มต่างๆ แล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการสื่อสารระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่ออกมาเคลื่อนไหวกับมวลชน เพื่อฉายภาพให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่างๆ กับมวลชน รวมทั้งภาครัฐที่พยายามใช้สื่อสารทางการเมืองให้เข้าถึงประชาชนให้รวดเร็วที่สุด และมีอาณาบริเวณกว้างขวางที่สุด เพื่อการระงับหรือบรรเทาภาวะวิกฤตการณ์ทางการเมืองนั้นๆ ถ้าการสื่อสารทางการเมืองเป็นไปตามการอธิบายของดอยช์ (Deutsch, 1966) เกี่ยวกับระบบเครือข่ายของการสื่อสาร โดยบุคคลทั้งหลายภายในระบบได้รับการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในลักษณะของวงจรเส้นประสาท โดยสามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลถึงกันได้ รัฐบาลย่อมมีโอกาสที่จะใช้สื่อสารทางการเมืองภาครัฐ เข้าระงับภาวะ

วิกฤตการณ์ทางการเมือง ได้ก่อนกลุ่มก่อการต่างๆ แต่ในปัจจุบันกลุ่มก่อการต่างๆ ก็สามารถใช้อิทธิพลของสื่อสังคมกระจายข่าวได้มาก ดังนั้นการสร้างวิกฤตศรัทธากับการทำลายภาพลักษณ์ของผู้นำทางการเมือง จึงมีโอกาสรื้อทั้งฝ่ายรุกและฝ่ายรับ สุดท้ายสงครามข่าวสารในวิกฤตการณ์ทางการเมือง ผู้ที่ได้เปรียบคือผู้ที่สามารถยึดกุมเครือข่ายสื่อได้มากที่สุด ไม่ใช่ผู้ยึดกุมกองกำลังที่เข้มแข็งที่สุดอีกต่อไป

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 15.3.1 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.3.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.3.1 เรื่อง 15.3.1

เรื่องที่ 15.3.2 จริยธรรมแห่งการสื่อสารทางการเมือง

โดยสิทธิธรรมชาติแล้ว การสื่อสารระหว่างกันของประชาชนเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทำได้โดยเสรี ภายใต้ขอบเขตที่ไม่สร้างความเสียหายแก่บุคคลอื่น ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการสื่อสารทางการเมือง ทุกประเทศได้กำหนดมาตรฐานที่ใช้ในการกำกับขอบเขตของการสื่อสารให้เหมาะสม ถูกต้อง มาตรฐานที่ว่านี้มีทั้งด้านจริยธรรมและด้านกฎหมาย โดยเฉพาะการสื่อสารทางการเมืองต้องพิจารณาควบคู่กันไประหว่างด้านจริยธรรมและด้านกฎหมาย

1. มาตรฐานด้านจริยธรรมแห่งการสื่อสารทางการเมือง

จริยธรรมหมายถึงหลักหรือแนวทางแห่งความประพฤติในสังคม ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หลักหรือแนวทางในเบื้องต้นมีลักษณะเป็นนามธรรม ต่อมาภายหลังจึงได้มีการบัญญัติเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำกับความประพฤติของบุคคลในแต่ละกลุ่มชน หลักเกณฑ์นี้มีทั้งเป็นข้อควรปฏิบัติ ข้อห้ามปฏิบัติ และมีมาตรการเพื่อการลงโทษผู้ฝ่าฝืนไว้แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการกำหนดหลักเกณฑ์ ความประพฤติของแต่ละกลุ่มเฉพาะในประเทศไทย มาตรฐาน จริยธรรมที่ใช้กำกับการสื่อสารทางการเมืองที่สำคัญมี 3 กลุ่มบุคคล ดังนี้

1.1 มาตรฐานจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้รับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2559 ให้เป็นผู้รับผิดชอบการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลในหน่วยงานภาครัฐร่วมกับองค์กรกลางการบริหารงานบุคคลประเภทต่างๆ ภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 219 ได้บัญญัติไว้ จึงได้นำมากำหนดค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมขึ้น เรียกว่า “หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” อันประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย โดยเฉพาะในข้อ 4 ความรับผิดชอบทางการบริหาร ประกอบด้วย ข้อ 4.1 คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย 8 ประการ (I AM READY) ได้แก่

- I - Integrity ซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง
- A - Activeness ทำงานเชิงรุก คิดบวกและมีจิตบริการ
- M - Morality มีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม
- R - Responsiveness คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง
- E - Efficiency มุ่งเน้นประสิทธิภาพ
- A - Accountability ตรวจสอบได้
- D - Democracy ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย

Y - Yield มุ่งผลสัมฤทธิ์

จากหลักการดังกล่าว หน่วยงานของรัฐได้นำแนวทางดังกล่าวมากำหนดและจัดทำเป็นประมวลจริยธรรม เพื่อใช้ในองค์กรภาครัฐ เป็นต้นว่า ประมวลจริยธรรมของข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ประมวลจริยธรรมของข้าราชการรัฐสภา ประมวลจริยธรรมของข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญ ประมวลจริยธรรมของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ประมวลจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ประมวลจริยธรรมของข้าราชการฝ่ายอัยการ ประมวลจริยธรรมของข้าราชการฝ่ายปกครอง ของข้าราชการและบุคลากรกรุงเทพมหานคร ของข้าราชการศาลยุติธรรม ของข้าราชการส่วนท้องถิ่น และข้าราชการทหาร ประมวลจริยธรรมขององค์กรภาครัฐเหล่านี้ได้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรมของการกำกับการสื่อสารทางการเมืองในภาครัฐไทย

1.2 มาตรฐานจริยธรรมของสื่อมวลชน

ในฐานะที่สื่อมวลชนเป็นผู้คอยตรวจตราการดำเนินงานของรัฐ และในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและการวิพากษ์วิจารณ์สู่การรับรู้ของประชาชน เพื่อประโยชน์ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เมื่อการดำเนินการใดๆ ของสื่อมวลชนภายใต้บทบาทหน้าที่นี้อาจส่งผลกระทบต่อผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบเป็นวงกว้างต่อสังคมได้ เพื่อให้การดำเนินการภายใต้บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนอยู่ภายใต้กรอบเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงเป็นที่มาของการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนในหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับชนิดของสื่อต่างๆ ภายใต้หลักการกำกับดูแลกันเอง โดยใช้มาตรฐานจรรยาบรรณเป็นเครื่องมือ โดยมีระบบการรับเรื่องร้องเรียน และการตรวจสอบเนื้อหาสื่อที่เผยแพร่ในสื่อต่างๆ และมีกระบวนการส่งเสริมการใช้จรรยาบรรณที่มีจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นต้นว่าจริยธรรมวิชาชีพของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ข้อบังคับสภาวิชาชีพข่าว วิทยุ และโทรทัศน์ไทยว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพข่าว วิทยุ และโทรทัศน์ พ.ศ. 2553 จริยธรรมผู้ประกอบวิชาชีพข่าว และแนวปฏิบัติในการนำเสนอข่าว และภาพข่าวของสมาชิกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ พ.ศ. 2555 ที่กำหนดให้สมาชิกพึงยึดมั่นและปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพข่าว วิทยุ และโทรทัศน์ไทยโดยเคร่งครัด ประมวลจริยธรรมของสื่อแขนงต่างๆ เหล่านี้ได้เข้ากำกับการสื่อสารทางการเมืองไทยตลอดมา

1.3 มาตรฐานจริยธรรมของประชาชน

จริยธรรมของการกำกับการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน มีความหมายถึงประชาชนที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรทางสังคมต่างๆ เช่น สมาคม สหกรณ์ สันนิบาต หรือในชื่ออื่นๆ องค์กรทางสังคมเหล่านี้ต่างได้มีการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมที่เหมาะสมกับองค์กรนั้นๆ ไว้เป็นการเฉพาะ เป็นต้นว่าจรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ของบริษัทหลักทรัพย์ที่เป็นสมาชิกของสมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย หรือจรรยาบรรณธนาคารของสมาคมธนาคารไทย มาตรฐานทางจรรยาบรรณเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการกำกับการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนที่มีการรวมเป็นกลุ่มบุคคล ส่วนปัจเจกชนทั่วไป ย่อมต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานจริยธรรมทางกฎหมาย

2. มาตรฐานจริยธรรมทางกฎหมายของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นการสื่อสารภายใต้เสรีภาพทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดการรับรองขอบเขตไว้เป็นกาลเฉพาะ ประกอบกับหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ที่ได้รับรองให้บุคคลทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ทั้งในการแสวงหา การรับและ แจกจ่ายความคิดเห็นทุกชนิดโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน แต่การแสดงความคิดเห็นทุกรูปแบบต้องมีความรับผิดชอบต่อการสร้างความปลอดภัยให้กับบุคคลอื่น จึงได้มีการกำหนดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในเรื่องการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้แต่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ก็ไม่ได้รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยปราศจากเงื่อนไข ส่งผลให้การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมิได้เป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์ในทุกประเทศ ดังนั้นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะมีขอบเขตน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็น และเงื่อนไขของแต่ละประเทศที่ได้กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ขององค์กรนั้นทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการกำกับกับการสื่อสารทางการเมืองที่มีความอ่อนไหวได้ทั้งหมด จำต้องพิจารณาควบคู่ไปกับ มาตรฐานจริยธรรมทางกฎหมายที่รัฐสภาของแต่ละประเทศได้ตราออกมาด้วย เฉพาะในประเทศไทย มาตรฐานจริยธรรมทางกฎหมายสามารถศึกษาได้จากพระราชบัญญัติ ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540
- 2) พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560
- 3) พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2475
- 4) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551
- 5) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
- 6) ประมวลกฎหมายอาญา
- 7) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การกำกับกับการสื่อสารทางการเมืองทั้งในภาวะปกติและในวิกฤตการณ์ทางการเมือง นอกจากจะใช้กำกับด้วยมาตรฐานทางจริยธรรมขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ยังสามารถใช้กำกับด้วยมาตรฐานจริยธรรมทางกฎหมาย ยิ่งบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะวิกฤตการณ์ทางการเมือง การพลวัตทางการเมืองไม่อาจจะดำเนินไปอย่างปกติสุข ยิ่งจำเป็นต้องกำกับกับการสื่อสารทางการเมือง ด้วยมาตรฐานจริยธรรมทางกฎหมาย ที่มีมาตรการแบบเบาๆ ไปจนถึงขั้นแบบเข้มงวดกวดขัน เพื่อให้ระบบการเมืองเข้าสู่ดุลยภาพโดยพลัน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 15.3.2 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.3.2

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.3.2 เรื่องที่ 15.3.2

เรื่องที่ 15.3.3 ผลกระทบของการสื่อสารที่มีต่อพลวัตทางการเมือง

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ทำให้โลกเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะระบอบการเมือง การปกครองจะเป็นแบบประชาธิปไตยหรือแบบเผด็จการหรือแบบผสมผสาน พัฒนาทางการเมืองมีสามารถแยกออกมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมวลชนและด้านการสื่อสารโทรคมนาคม การสื่อสารทางการเมืองที่นับวันจะต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น ตามความเห็นของแชรมม์ที่ว่า ภารกิจบางอย่างที่ช่องสารชนิดหนึ่งทำได้ดีกว่าช่องสารอีกชนิดหนึ่ง ยิ่งกว่านั้นถ้าใช้ช่องสารทุกชนิดพร้อมๆ กันก็จะให้ประโยชน์มากที่สุด (Schramm, 1964: 123) ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้ทำให้มีการรวมช่องสื่อสารมวลชน เข้ากับช่องสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นวิธีที่มีประสิทธิผลที่สุดในการเข้าถึงและจูงใจประชาชนให้ตระหนักถึงเป้าหมายในหลากหลายพื้นที่ ไม่จำกัดเวลา รวดเร็วเป็นอย่างมาก และอาจไม่มีการคำนึงถึงมาตรฐานทางจริยธรรมของการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วย

การสื่อสารทางการเมืองมีผลกระทบต่อพลวัตทางการเมืองอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1. ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองมีผลต่อการระดมทางสังคม กล่าวคือการสื่อสารสมัยใหม่ได้ทำให้กระบวนการทางการเมืองดั้งเดิมที่ผูกมัดความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเข้าไว้ด้วยกันอย่างเหนียวแน่นระหว่างบุคคล ค่อยๆ ถูกกัดเซาะจนกร่อน จนทำให้ประชาชนสามารถแสวงหาแนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ กระบวนการกัดกร่อนของการสื่อสารนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในยุโรปและอเมริกาในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา

2. ผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่มีทั้งความรวดเร็ว ครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างขวาง ส่งเนื้อสารข้อมูลได้มาก และมีค่าใช้จ่ายไม่มาก ทั้งสื่อราชการและสื่อเอกชนยอมนำไปสู่การพลวัตทางการเมืองได้มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลื่อนชั้นทางสังคม การเจริญเติบโตของความเป็นเมือง ความเป็นเอกภาพทางภาษา หรือความแตกต่างในทัศนคติทางการเมือง จนก่อให้เกิดการเรียกร้องสิทธิพลเมือง และความเท่าเทียมกันของพลเมืองชั้นสอง ที่เป็นชาวพื้นเมืองเดิม ชาวเขา และผู้อพยพย้ายถิ่น การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นถือเป็นการพัฒนาทางการเมืองขั้นพื้นฐาน

3. ผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เสถียรภาพทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของทุกระบบการเมือง การสื่อสารทางการเมืองสามารถสร้างกระแสเหตุการณ์ความไม่สงบได้ หรือจะให้สงบก็ได้ ดังจะเห็นได้ว่าการใช้ความรุนแรงทางการเมือง การชุมนุมประท้วง การจลาจล การขัดแย้งระหว่างกลุ่มศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มประเทศตามภูมิภาค อันเป็นอาการของการสื่อสารทางการเมืองที่ไม่เข้าใจกัน จนก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองต่างๆ ดังนั้นทุกระบบการเมืองจึงปรารถนาที่จะลดทอนความวุ่นวายทางการเมืองเหล่านี้ หรืออย่างน้อยต้องให้อยู่ในวิสัยที่จะควบคุมหรือจัดการภาวะวิกฤตเหล่านี้ได้

4. ผลกระทบต่อการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเสมือนจริง อิทธิพลของสื่อสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต นับเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ได้ส่งผลกระทบต่อสื่อสารทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารในเว็บไซต์ที่มีลักษณะเป็นกระดานสนทนา (web board) หรือเว็บไซต์เพื่อการส่งข้อมูลข่าวสารแสดง

ความคิดเห็นเฉพาะกลุ่ม (web blog) หรือการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ (social media networking) เช่น facebook และ line ปรากฏการณ์เช่นนี้ได้ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายและการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเสมือนจริง จนสามารถก่อให้เกิดการจัดตั้งมวลชนทางการเมืองขึ้นในโลกการเมืองที่เป็นจริง ดังจะเห็นได้จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ของขบวนการทางการเมืองต่างๆ

5. ผลกระทบต่อการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง

ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่มีผลกระทบต่อคนในพื้นที่สาธารณะเป็นอย่างมาก พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่การเมืองของภาคประชาสังคม ที่ต้องการเล่นการเมืองนอกรัฐสภา เนื่องจากการเมืองของระบบรัฐสภาเป็นการเมืองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ที่ทุก 4 ปีต้องจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ปัญหาของประชาชนไม่อาจรอได้นานขนาดนั้น การเมืองภาคประชาสังคมจึงเกิดขึ้น เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าการเมืองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นระบอบประชาธิปไตยที่ล่าช้ามาก ระบอบประชาธิปไตยควรเป็นแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มิใช่ภาคตัวแทนของประชาชนอีกต่อไป ในอดีตการสื่อสารแบบสองทางหรือทางเดียว ได้ทำให้การเมืองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเฟื่องฟูขึ้นได้ ในปัจจุบันการสื่อสารหลายทางในสังคมออนไลน์ได้ค่อยๆ เพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับการเมืองภาคประชาชนขึ้นอย่างมาก ดังนั้นปรากฏการณ์ทางการเมืองข้างต้นจึงเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองทั่วโลก ที่อาจเกิดขึ้นบ่อยครั้งและสร้างความตระหนักรู้ทางการเมืองให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้กลทางการเมืองสารพัดวิธีเอาชนะการเลือกตั้งได้ แต่การเอาชนะวิกฤตการณ์ทางการเมืองเป็นวิกฤตศรัทธาที่จะเอาชนะได้ยาก ทำให้ผู้นำทางการเมืองในหลายประเทศเข้ามาควบคุมการสื่อสารออนไลน์อย่างเข้มงวด ตั้งแต่เริ่มสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนประเทศที่ปล่อยเสรีมาตั้งแต่แรกเริ่มก็ยากที่จะควบคุมได้ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรปและอเมริกา

6. ผลกระทบต่อการศึกษาทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยเชิงปริมาณได้ค่อยๆ ยกระดับเป็นระบอบประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ ส่วนหนึ่งมาจากการสื่อสารในสังคมออนไลน์ เปรียบดังการปรับระดับน้ำให้เสมตสมดุตลอดเวลา ข้อมูลข่าวสารการเมืองก็เช่นเดียวกันที่ไหลบ่าจากผู้รู้ผู้ยังไม่รู้ โดยผ่านสังคมออนไลน์ การอ่านสื่อจากสื่อออนไลน์นับวันแต่จะเพิ่มจำนวนคนมากขึ้นทั้งในเมืองและชนบท ทั้งผู้มีการศึกษาสูงและมีการศึกษาน้อย ทั้งเพศชายและเพศหญิง ทั้งเยาวชนและผู้สูงอายุ ทุกพื้นที่ ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ในเหตุการณ์ทางการเมือง การให้การศึกษาทางการเมืองของสื่อหลายทาง ได้สร้างพลเมืองที่มีคุณภาพทางการเมือง หรือพลเมืองที่มีข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่มากพอที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างจากพลเมืองที่มีข้อมูลข่าวสารน้อยในอดีต ที่สามารถชักจูงได้ด้วยอามิสสินจ้างทุกรูปแบบ

โดยสรุปแล้วการสื่อสารทางการเมืองหลายทางในปัจจุบันได้มีผลกระทบต่อพลวัตทางการเมืองในระบบการเมือง ตั้งแต่ผลกระทบที่มีต่อการอบรมกล่อมเกลากองการเมือง การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง วิกฤตการณ์ทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาทางการเมือง การรณรงค์ทางการเมือง เสถียรภาพทางการเมือง และความมั่นคงเข้มแข็งทางการเมือง โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่ติดต่อผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนามากขึ้นเท่าใด การสื่อสารทางการเมืองยิ่งสร้าง

ผลกระทบต่อพลวัตทางการเมืองมากขึ้นเท่านั้น ที่สำคัญการเมืองมีโอกาสที่จะพัฒนาการดำเนินการทางการเมืองเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพ และลดโอกาสของการคอร์รัปชันทางการเมือง หรือทำให้โอกาสการคอร์รัปชันทางการเมืองบริหารกระทำได้ยากยิ่งขึ้น เพราะการสื่อสารทางการเมืองได้เปิดโอกาสให้กับประชาชนเข้าตรวจสอบนักการเมือง ข้าราชการระดับสูงทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนได้มากขึ้นและทุกหนทุกแห่ง ขณะเดียวกันก็ปิดกั้นโอกาสแห่งการหลบหนีคดีได้มากขึ้น

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 15.3.3 แล้ว โปรดปฏิบัติตามกิจกรรมที่ 15.3.3
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 15 ตอนที่ 15.3.3 เรื่องที่ 15.3.3

บรรณานุกรม

- สมควร กวียะ. (2546). *การสื่อสารมวลชน : บทบาทหน้าที่ ลิทธิ เสรีภาพ ความรับผิดชอบ*. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.
- Agree, Ault and Emery. (1976). *Introduction of Mass Communications*. Oxford and IBH Publishing Company: New Delhi.
- Almond, G.A. and Powell, G.B. (Jr.). (1966). *Comparative Politics: A Developmental Approach*. Boston: Little Brown & Company.
- Almond, Gabriel Abraham and Coleman, James Smoot. (1960). *The Politics of the Developing Areas*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Bland, Michael. (1998). *Communication out of Crisis*. Wiltshir: Antony Rowe.
- Bleiker, Roland. (2018). *The Power of Images in Global Politics*. Retrieve from <https://www.e-ir.info/2018/03/08/the-power-of-images-in-global-politics/>
- Czudnowski, M. M. (1983). *Political elites and social change. Studies of elite roles and attitudes*. DeKalb, Ill.: Northern Illinois University Press.
- Deutsch, Karl W. (1953). *Nationalism and Social Communication*. Harvard: MIT Press.
- Deutsch, Karl W. (1966). *Nationalism and Social Communication: An Inquiry into the Foundations of Nationalism*. Cambridge, MA; and London: MIT Press.
- Easton, David. (1953). *The Political System. An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Knopf.
- Easton, David. (1965). *A Systems Analysis of Political Life*. New York: Wiley.
- Foundation maison des sciences de l’homme. (2019). *The politics of images*. Retrieve from <http://www.fmsh.fr/en/research/27768>.
- Gackowski, Tomasz. (2013, October). Political Image as the Substance of the Political Communication in the Era of Post-Politics. *Online Journal of Communication and Media Technologies*. 3(4). Pp. 43-60.
- Hidayat, Herman. (2004). *Forest Resources Management in Indonesia (1968-2004): A Political Ecology Approach*. Singapore: Springer Verlag.
- Keane, John. (1991). *The Media and Democracy* (Cambridge, Polity Press, 1991).
- McCombs, M. E., & Shaw, D. (1991). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*. 36. 176-187.

- Mcluhan, Marshall. (1964). *Understanding media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill.
- McNair, Brian. (1995). *An Introduction to Political Communication*. London: Routledge.
- Robinson, James A. (1968). A "Crisis" in Sills, David L. (editor). *International Encyclopedia of the Social Sciences*. V.3. New York: Macmillan & Free Press.
- Schramm, W. (1964). *Mass Media and National Development: The Role of Information in the Developing Countries*. Stanford: Stanford University Press.
- Swanson, David L. and Nimmo Dan. (1990). *The Field of Political Communication: Beyond the Voter Persuasion Paradigm, in New Directions in Political Communication*. Beverly Hills, California: Sage.